

Woordenlijst bij teksten in ambtelijk Nederlands

samengesteld door Bert van der Saag

Gouda, Streekarchief Midden-Holland, 1989 - 2005

Copyright © Streekarchief Midden-Holland 2005

COPYRIGHT Bert van der Saag / SAMH

aalmoezenier	(1) armverzorger (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r; Arch. weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
aangelegenheid	belang, waarde (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))
aankleven	hetgeen er bij behoort, het bijbehorende (vgl. "cum annexis") ---" <i>met zijn aencleven</i> " (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
aankomeling	persoon die belijdenis zal doen, aankomende lidmaat (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
aankomen	toekomen, toebehoren --- <i>vooral van geld: "aankomende" (ten gunste van)</i>
aanleggen	gebruiken, aanwenden (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
aarddam	dam van aarde (vermoedelijk klei in tegenstelling tot zand ?) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
acath.	niet rooms-katholiek ---" <i>acatholicus</i> "; <i>in r.k. doop- en trouwboeken</i> (vindplaats: DTB Gouda)
access	toegang (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
accommodatie	(1) aanpassing; (2) geschikte gelegenheid (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
accommodement	schikking, vergelijk (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
accoord	overeenkomst ---" <i>verbaal accord</i> " = <i>mondelijke overeenkomst</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
accord	ZIE: <i>accoord</i>
accorderen	(1) overeenkomen, overeenstemmen; (2) toestaan (vindplaats: (1) Arch. Oudemannenhuis Gouda, pnr. 16, p. 52-53 (1693); (2) OA Moordrecht 227 a (1697))
accroisceren	verm. misspelling van <i>accrocheren</i> = aanhaken, aanhangen (afhankelijk maken) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
achtbaarheid	eerbiedwaardigheid (aanschrijftitel) ---" <i>uwe achtbaerheyt</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
achterlaten	nalaten
acquireren	(in eigendom) verwerven, verkrijgen
acquit	kwitantie, ontvangstbewijs (vindplaats: OA Gouda, bijlage stadsrek. 1737)
actie	(2) rechtsvordering. --- <i>In samenstelling: actie verkrijgen (iemand's rechtsopvolger worden, iemand "in rechte" opvolgen)</i> . (vindplaats:

	diversen)
actum	(af)gedaan, behandeld, afgehandeld (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172)
adi	ZIE: ady
administreren	beheren, het beheer voeren over (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
admitteren	(officieel) toelaten (volgens een bepaalde procedure) (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
advoyeren	bevestigen, erkennen, goedkeuren (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
ady	d.d., op (datering), heden --- <i>misschien afkorting van "aujourd'hui"</i> (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677))
affectie	genegenheid --- <i>affectie dragen tot = genegenheid koesteren jegens</i> (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
affigeren	(1) aanplakken, door aanplakken bekendmaken; (2) in het openbaar ophangen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
affirmatie	(mondelijke) bekrachtiging, bevestiging (in tegenstelling tot kwitantie = schriftelijk bewijs van ontvangst) (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))
afhouden	vrijwaren (van) (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172)
afkoopkas	fonds waaruit de gewestelijke verpondingen, de omslagen van het hoogheemraadschap en de omslagen van de ambachten, welke op de verveende gronden berustten, werden betaald Het fonds was een waarborg voor de belastingen van de overheden, omdat in Holland veel land (waarop de belastingen berustten) door vervening in water werd omgezet. De verveners waren verplicht een extra belasting te betalen en deden dit door hun belastingplichten over het vergraven land af te kopen (dit waarborgsysteem gold voor Schieland, waaronder Nieuwerkerk viel, en voor Delfland; in Rijnland bestond er een ander systeem: het waarborgfonds, wat inhield continue aansprakelijkheid van de verveners voor de grondbelastingen). De gelden van het fonds werden belegd in Hollandse obligaties. Het hing dan van de economische en conjuncturele ontwikkelingen af of de opbrengsten hieruit voldoende waren om het landverlies te compenseren. Lit.: Ludy Giebels, Het waarborgfonds van het hoogheemraadschap van Rijnland, in: Holland (Regionaal-historisch tijdschrift) 21 (1989), 160 en 166-167. A.A. Beekman, Het dijk- en waterschapsrecht in Nederland vóór 1795 ('s-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1905), 62 en 1700.
afvorderen	(1) eisen, verlangen van; (2) (gevoelens) opwekken, afdwingen ---(2) " <i>sooveel ... als uwe discreetie en geneegenheid t'mijwaerds kan afvorderen</i> " (vindplaats: (2) Arch. remonstr.gem. Gouda, plaatsnr. 3, fol. 73v (1770))

aggreatie	ZIE: agreatie
agreatie	goedkeuring ---" <i>De heeren magistraten ... hebben de supplianten geauthoriseert ... haere ... verdere approbatie ende aggreatie</i> ". (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2 (1643))
alrede	reeds, al (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 3v (1643))
alsdan	toen, dan
alstoen	ZIE: alsdan
alswanneer	toen, op welk moment (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
alzo	omdat, aangezien (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 3 (1643))
ambacht	rechtsgebied, meestal ter grootte van een dorp --- <i>in de 19e eeuw ontstond de scheiding tussen enerzijds de gemeente als laagste niveau van algemeen bestuur en anderzijds het ambacht als waterstaatkundige eenheid (doelcorporatie), met een afzonderlijk bestuur</i> (vindplaats: OA Moordrecht 227 a (1697))
ambachtsbewaarder	lid van het "dagelijks bestuur" van een dorp (ambacht), in een stad doorgaans als "burgemeester" aangeduid; vgl. de huidige "wethouder" (vindplaats: ORA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 128)
amortiseren	ZIE: mortificeren
amoveren	(1) verwijderen; (2) slopen
ampliëren	uitbreiden, aanvullen (van een verordening)
ander	(2) (rangtelw.) tweede ---" <i>opten anderen dach in maerte</i> " (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
annex	aangehecht, bijgaand (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
apostille	beschikking (meestal in de marge van een stuk, b.v. een verzoekschrift, geschreven) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
apparentie	schijn, waarschijnlijkheid (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
appliceren	(1) toepassen, toedienen (toewijzen?); (2) zich bezighouden met, zich wijden aan (i.c. laten besturen) (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
appointment	ZIE: beschikking
appreherenden	arresteren, gevangennemen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
approbatie	goedkeuring
aquit	ZIE: acquit

arbitrair	(1) scheidsrechterlijk; (2) naar willekeur, naar eigen goeddunken, naar billijkheid; bijw.: arbitra(ir)lijk ---" <i>arbitraire correctie</i> " (<i>straf, niet naar vaste rechtsregels vastgesteld</i>) (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
arrestant	beslagleggende partij (in een civiel proces) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
arresteren	vaststellen (van besluiten, notulen) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
attesteren	verklaren, getuigen, een verklaring (getuigenis) afleggen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672); Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
avanceren	oprukken, verder komen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
baljuw	synoniem voor: hoofdofficier hoogste (juridische) vertegenwoordiger van de landsheer (c.q. het gewestelijk bestuur) --- <i>sinds 1584 in Gouda tevens functie van schout (in strafzaken wordt doorgaans de term b. gebruikt); voorzitter van de rechtbank (schepensbank), tevens officier van justitie (= rechtsvorderaar en openbaar aanklager); voorzitter van het gerecht; functioneert tevens als hoofd van politie (handhaver van de openbare orde)</i> zie ook: hoofdofficier (vindplaats: Arch. Bloemendaal, voorl.nr. 57, fol. 18r (1684))
band	boei (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
bebrieven	ZIE: brieven
bedauwen	met dauw besproeien (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
bedouwen	ZIE: bedauwen
bedragen	aanklagen, beschuldigen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
begrijpen	(2) omvatten, bevatten, behelzen (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
bekennen	verklaren, getuigen
belangen	betreffen (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
belasting	aanklacht, verdachtmaking, belastering (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
belenden	grenzen aan, gelegen zijn naast (een onroerend goed) --- <i>in tegenstelling tot tegenwoordig vroeger vrijwel alleen als voltooid deelwoord gebruikt: "belendt aan de oostzijde"</i> (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677))
beliggen	(2) (volt.deelw.: belegen) begrenzen, belenden (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))

belijden	verklaren, bekennen (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
beneficie	voordeel, gunst ---" <i>beneficiën van rechten</i> " (<i>beneficium juris</i> = <i>voorrechten</i>) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
beneficiëren	bevoordelen, ten goede (laten) komen, tot voordeel strekken (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
beramen	(2) ramen, begroten (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
bereids	reeds (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
bescheid	mededeling, toelichting (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
besigen	ZIE: bezigen
besogne	commissie met speciale (evt. vertrouwelijke) opdracht ---" <i>particuliere besongnes</i> " = <i>geheime commissies</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
besogneren	(1) werkzaam zijn; (2) beraadslagen; (3) een speciale opdracht verlenen, i.c. aan een commissie (besogne) --- <i>vgl. notulen J. Stellingwerff, Medemblik</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
besoigne(ren)	ZIE: besogne(ren)
besongne(ren)	ZIE: besogne(ren)
besteden	uitbesteden; in de kost / leer doen (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
bestelling	beschikking, besluit
bestevader	grootvader; voorvader (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
bet	beter ---" <i>te bet</i> " (<i>des te beter</i>) (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
beterschap	(1) saldo waarmee tijdens de huurtijd een verhuurd goed in waarde is vermeerderd (waarop soms de huurder recht wordt toegekend); (2) de meerwaarde die een zaak (onroerend goed) heeft boven de daarop rustende verbanden (verplichtingen); (3) het recht op de onder 2 genoemde meerwaarde; (4) het genot van een zaak door iemand die geen eigenaar is --- <i>in Gouda doorgaans gebruikt in betekenis 2 en 3: iemand draagt (tijdelijk) onroerend goed over (z.g. eigendomsoverdracht tot zekerheid) als onderpand voor het terugbetalen van een lening ("losrente"); de "verkoper" belooft het verkochte na aflossing van de lening te zullen terugkopen, waarbij de eventuele meerwaarde ten goede komt aan degene die het geld heeft uitgeleend</i> (vindplaats: RA Gouda inv.nr. 366 fol. 174 (1699))
beurzegeld	gangbaar geld (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111

	(1366))
bevoelen	aanvoelen, bemerken (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
bewijzen	(2) toewijzen, toekennen, toedelen (m.n. bij testament) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2 (1643))
bezetten	in beslag nemen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
bezigen	gebruik maken van (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
bezwangeren	zwanger maken, bevruchten (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
bidden	(2) dringend verzoeken (o.a. op de hoogte brengen van een sterfgeval en uitnodigen voor een begrafenis) (vindplaats: OA Gouda 298 fol. 77)
bij	(2) door; (3) ongeveer --- (3) " <i>bij de 45 jaeren</i> " = <i>ongeveer 45 jaren</i> (vindplaats: (3) Arch. remonstr.gem. Gouda, plaatsnr. 3, fol. 73v (1770))
boek	register (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 1903 (1609))
bokken	bukken --- <i>samenst.: nederbokken = ne(d)erbukken, zich voorover buigen</i> (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
bos	(1) bus, collectebus; (2) verzekeringsfonds (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))
bouwerij	landbouw (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
brand	(2) brandstof
brede	ZIE: breed
breed	(2) uitvoerig, omstandig, in details --- " <i>in 't breede</i> ", " <i>breeder uytwijsende</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
brief	akte --- <i>in samenst.: hypotheekbrief, koopbrief, e.d.</i> (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
brieven	schriftelijk verklaren, in een akte vastleggen (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
buerseghelt	ZIE: beurzegeld
buitenluiden	personen van buiten de eigen woonplaats, "vreemdelingen" (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
cas	(1) kas(sa); (2) kast; (3) geval --- (3) " <i>cas crimineel</i> " = <i>strafzaak</i> ; " <i>in cas</i> " = <i>ingeval</i> (vindplaats: (1) en (2) Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
cassa	ZIE: cas

cause	(1) reden, grond, oorzaak; (2) zaak, rechtszaak (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
cautie	borgstelling (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
censure	ZIE: censuur
censuur	tuchtrechtelijke beoordeling, straf
chijns	ZIE: cijns
cijns	grondrente; landpacht (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
cits	ZIE: sits
clausule	beding (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
codicil	afzonderlijke aanvulling of wijziging op / van een testament; afzonderlijke wilsbeschikking zonder aanwezigheid van een testament. (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
collatie	het vergelijken van een afschrift met het oorspronkelijke document t.b.v. controle op volledigheid (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
collecteren	innen, invorderen (belasting)
collecthuis	ontvangkantoor voor de heffing van een belasting (accijns)
commissaris	gemachtigde --- <i>b.v. uit de schepenen: schepen-commissaris, o.a. van huwelijkse zaken</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542); DTB Gouda, inv.nr. 55, fol. 146 (1723))
commissie	(1) opdracht, last(geving); (2) (mil.) aanstelling (in officiersrang) --- <i>samenst.: commissiebrief = akte van aanstelling</i>
committeren	opdracht geven aan, afvaardigen (vgl. -> commissie, gecommitteerde) (vindplaats: Arch. herv.gem. Moordrecht, inv.nr. 3, fol. 147 (1778))
commoditeit	iets dat tot gemak, genoegen dient
communicatief	(1) mededeelzaam; (2) in de mededelende sfeer (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
comparant	iemand die compareert, d.w.z. verschijnt (voor een notaris, schepenbank, enz.) om een rechtshandeling te verrichten (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
compareren	verschijnen (voor een notaris, schepenbank, enz.) om een rechtshandeling te verrichten --- <i>degene die verschijnt heet een comparant</i>
competent	(1) tot handelen bevoegd; voldoende aan de wettelijke vereisten (t.a.v. van geloofwaardigheid: minimaal 14 jaar oud); (2) bruikbaar, geschikt,

	toepasselijk ---" <i>van competenten ouderdom</i> "; " <i>een competent getal van personen</i> " (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
competeren	toekomen (van bevoegdheden), aangaan (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
comptoir	kantoor (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
conditie	(1) voorwaarde; (2) toestand, gelegenheid, stand (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572); OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
confinement	(1) opsluiting, arrest, verblijf in een gevangenis; (2) verbanning
conformité	overeenstemming (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 1799 (1630))
consent	toestemming, vergunning
consenteren	toestaan, vergunnen
contenteren	tevredenstellen, schadeloosstellen, een vergoeding betalen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
continueel	continue, voortdurend, bij voortduring (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
contrarie	tegen (nl. tegen de voorschriften), tegengesteld (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
contributie	betaling van / bijdrage aan een heffing, belasting (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
conveniëren	(1) overeenkomen; (2) aanstaan, passen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
conversatie	(2) seksuele gemeenschap ---" <i>vleesschelijke conversatie</i> " = <i>geslachtsgemeenschap</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
copia	kopie, afschrift ---" <i>copia copie</i> " = <i>afschrift van een afschrift</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
corporeel	lijf- ---" <i>corporele straffe</i> " = <i>lijfstraf</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
correctie	straf, bestraffing (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
cranke	ZIE: kranke
cum	met ---" <i>cum expensis</i> " = <i>met de gerechtskosten</i> (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
curator	(2) predikant binnen (een classis van) de remonstrantse broederschap die tot taak heeft het vervullen van preekbeurten bij vacante gemeenten te regelen
custing	ZIE: kusting

custos	beheerder, conciërge (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
dadingen	een (schriftelijke) overeenkomst, schikking ("dading") aangaan / treffen; doorgaans om te voorkomen dat een geschil aan een rechter wordt voorgelegd en meestal tot stand gebracht door scheidslieden namens beide geschilpartijen (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
dagvaart	bijeenkomst van de Staten van Holland (waaraan altijd een Goudse deputatie deelnam) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
dartelheid	baldadige overmoed, joligheid
declareren	verklaren, een verklaring afleggen
decreet	synoniem voor: verordening ---gebruikt in de Franse tijd
default	verstek (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
defloratie	ontmaagding (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
deksel	voorwendsel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
delateren	(heimelijk) aanklagen, verklikken, aangeven (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
delatie	(heimelijke) aanklacht, verklikking, aangifte (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
deliberatie	bespreking, overleg, beraad (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r)
deliberatief	overlegend, beraadslagend (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
delibereren	overleggen, bespreken (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
deling	uitdeling, uitreiking (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
demaine	ZIE: domain
denunciëren	(1) aanklagen; (2) bekend maken (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
denuntiëren	ZIE: denunciëren
dependeren	afhangen, afhankelijk zijn van (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
deposant	getuige, degene die een verklaring (getuigenis) aflegt (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
derogatoir	vernietigend, afschaffend, opheffend (van een beding) --- <i>derogatie</i> = <i>het buiten werking stellen van een wet; "clausule derogatoir" = een bepaling waarbij iemand afstand doet van mogelijke rechten</i>

	(vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
dertelheid	ZIE: dartelheid
descendent	afstammeling, nakomeling (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
dexel	ZIE: deksel
diaken	armverzorger (van een protestants kerkgenootschap) (vindplaats: Arch. herv.gem. Moordrecht, inv.nr. 3, fol. 147 (1778))
diakon	ZIE: diaken
diender	schoutsdienaar, -helper (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
dies	1) daarom, dus; 2) des (te); 3) waarom, om welke reden (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
discretie	eigen bevoegdheid, niet aan wettelijke regels gebonden
disponeren	(1) beschikken, een beschikking (bindende uitspraak) geven; (2) iemand ergens toe overhalen, bewegen (vindplaats: (1) OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770); (2) OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
dispoost	wel beschikkende over haar lichamelijke vermogens --- <i>niet in WNT</i> (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
dispost	ZIE: dispoost
dispuut	twist, woordenstrijd ---" <i>in dispute sall getogen worden</i> " = <i>zal worden betwist</i> (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
district	rechtsgebied; woonplaats (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172; OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
dochter	(2) (ongehuwde) jonge vrouw --- <i>samenst.: "jongedochter" "minderjarige dochter"</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
doe	toen (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
domain	domeingoederen, landsheerlijke eigendommen, inkomsten (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
dood	(2) krachteloos, ongeldig, nietig (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
doodceel	lijst van genodigden voor een begrafenis
doordien	omdat (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
draaien	bewerken (van o.a. metaal) (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))

dragen (wederk. ww.)	zich gedragen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
duit	kleinste geslagen munt (1/8e deel van een stuiver)
e.l.	echtelingen, echtpaar (vindplaats: DTB Gouda)
echt	huwelijk (znw.); huwelijks- (bnw.) ---" <i>in den egten staet</i> " (vindplaats: DTB Gouda, inv.nr. 55, fol. 146 (1723))
edelgrootmogenden	Staten van Holland
eensdeels	enerzijds, voor het ene gedeelte (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 976 (na 1559))
efficacicus	werkzaam (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
eigen	eigendom, onroerende zaak (grond) in eigendom
einde	doel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
eligeren	verkiezen, uitkiezen (vindplaats: Arch. Remonstr. gem. Gouda, inv.nr. 2 (1713))
emaneren	uitvaardigen, (laten) uitgaan (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
empêchement	hinder, verhindering, beletsel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
erfrente	erfelijke rente, die niet met de dood van de renteheffer vervalt (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
excijns	accijns, belasting (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
executeur	(1) uitvoerder (doorgaans van een testament); (2) beheerder (?) --- <i>samenst.: executeur-testamentair</i> (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
executie	uitvoering (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
exempel	voorbeeld (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
exemple	ZIE: exempel
exercitie	uitoefening, gebruik (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
exhiberen	tonen, overleggen (o.a. ter vergadering) (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
expensa	uitgave; kosten ---" <i>cum expensis</i> " = <i>veroordeling inclusief de gerechtskosten</i> (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
expireren	aflopen, vervallen (van een betalingstermijn) (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677))

expres	uitdrukkelijk (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
expireren	ZIE: expireren
extra-ordinair	(1) buitengewoon; (2) niet overeenkomstig het gewoonrecht
extra-ordinaris	ZIE: extra-ordinair
extract	uittreksel ---" <i>bij extract</i> " = <i>in de vorm van een uittreksel (van een besluit)</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
extraordinair	buitengewoon, bijzonder (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
fabricagemeester	ZIE: fabriekmeester
fabriekmeester	lid van het college van fabriekmeesters (fabricagemeesters), d.w.z. het college dat namens het stadsbestuur toezicht houdt op de uitvoering van de openbare werken, het beheer van de stadseigendommen, e.d.
fabryckmeester	ZIE: fabriekmeester
faveur	gunst ---" <i>ten faveure van</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
fine	doel, (doel)einde ---" <i>te dyen fyne</i> ", vgl. " <i>ter fine van</i> " (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
fondatie	ZIE: fundatie
fonderen	ZIE: funderen
force	geweld, kracht (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
francijn	perkament (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
frontier	grens (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
fundatie	1) oprichting, stichting; 2) stichting, een fonds (geheel van goederen) dat gesticht is t.b.v. een religieus of liefdadig doel (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600); Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
funderen	stichten, grondvesten (ook fig.: baseren) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
furneren	lenen, verschaffen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
gaan (over iets)	zich met iets inlaten, i.c. een schikking, dading treffen (inzake iets) (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
gebod	afkondiging, proclamatie ---(<i>bij voorgenomen huwelijk</i>) (vindplaats: DTB Gouda, inv.nr. 55, fol. 146 (1723))
gebrekkelijk	gebrekkelig (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 3 (1643))

gebuurt(e)	buurt, wijk (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
gecommitteerde	persoon met een bijzondere opdracht, persoon die deel uitmaakt van een commissie, afgevaardigde (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
gehengen	gedogen, toestaan (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
gelijk	zoals, evenals (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2 (1643))
gelijken (van -)	insgelijks, eveneens
gemaal	belasting (accijns) op granen en bonen
gemeen	(1) algemeen (alledaags); (2) gemeenschappelijk ---" <i>de gemeene ruste ende welvairt</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
gemeente	gemeenschap, gezamenlijke inwoners, burgerij (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
gemeneland	gewest (i.c. Holland) (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
gemerkt	aangezien (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
geneerlijk	zich generende (zie: generen) (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
generaliteit	Staten-Generaal (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
generen	2) zich onderhouden, de kost winnen (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
gerustelijk	rustig (bijw.) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
gescheel	geschil, ruzie (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
gevolg	aanhang; bijbehorende gezinsleden (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172)
gevolglijk	als gevolg, ten gevolge daarvan (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172)
gewaard	gemachtigd, voorzien van een machtiging ---" <i>gewaerde bode</i> " (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
gezamend	samen, verenigd ---" <i>ghezamender hant</i> " = <i>gezamenlijk, gemeenschappelijk</i> (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
grafelijkheid	het complex van heerlijke en andere rechten (het vermogen, de domeinen) in eigendom bij de landsheer (de graaf van Holland, later: de staten van Holland) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643). Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724).)
gratie	vrijstelling ---" <i>brieven van gratiën</i> " = <i>akten van -</i> (vindplaats: OA

	Gouda inv.nr. 1799 (1630))
groef	ZIE: roef
grondrente	zakelijk recht, waardoor de eigenaar van een onroerende zaak verplicht is periodiek een bedrag aan de grondrenteheffer te betalen (dit recht is verbonden aan de onroerende zaak) --- <i>verschil met erfpacht: de grondrenteplichtige is zelf eigenaar (betaalt de grondrente aan de -heffer), de erfpachter betaalt de canon aan de bloot-eigenaar; doorgaans zien we z.g. eigendomsverschuiving optreden, d.w.z. erfpachters streven naar "omzetting" in grondrente</i> (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
groot	munten van verschillende waarde: tot 15e eeuw = 8 penningen (noorden) of 12 penningen (zuiden); na 15e eeuw = ½ stuiver --- <i>ponden van "XL groten vlaems"</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 1799 (1630))
grootmogenden	ZIE: edelgrootmogenden
haaghuis	ZIE: haagstede
haaghut	ZIE: haagstede
haagstede	droogplaats van stenen (vaak overdekt) (ook: haaghuis, haaghut) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682)) Lit.: Hollestelle p. 25 vv
hakkel	1) kerf, inkeping; 2) bij kleding: insnijding, split (waardoor de onderkleding of contrasterende stof uitpuilt), pof (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
handschrift	(2) handtekening (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
heer	1) Bezitter van een heerlijkheid. 2) Regent (i.c. heren = stadsbestuur). (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
heerlijkheid	overheidsgezag over een rechtsgebied (in particuliere handen); vandaar: het betreffende gebied (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
herdopen	wederdopen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
hoeve	(2) ppervlaktemaat = 16 morgen zie ook: morgen
hofstedegeld	jaarlijkse, eeuwigdurende rente (recognitie) wegens de uitgifte van grond (i.c. door de heren van Gouda); (erfcijns) --- <i>dit hofstedegeld - in de 14e eeuw gebruikt door de heren van der Goude om vestiging op "hofgrond" te stimuleren, kwam in 1400 in particuliere handen en uiteindelijk bij het Catharina-gasthuis en het H.G. Weeshuis</i> (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
hoofdschout	synoniem voor: hoofdofficier hoogste juridische functionaris (vertegenwoordiger van de landsheer c.q. het gewestelijk bestuur), te vergelijken met officier van justitie (= voor 1795 baljuw genoemd)

	Functioneert (in strafzaken) als openbare aanklager en tevens als handhaver van de openbare orde. Na 1795 geen voorzitter meer van de schepbank en evenmin voorzitter van de municipaliteit!
hoorn	perkament dat op hoorn lijkt (vooral gebruikt voor boekbanden)
horen	(2) van een rekening (verantwoording) van inkomsten en uitgaven: afhoren, controleren (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))
huisarme	inwonende arme van een bepaalde gemeenschap, b.v. een stad (ook wel: huizittende arme) (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
huisman	boer (mv.: huisluiden) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
huisrente	(verm.) = grondrente (zie aldaar) verbonden aan huizen (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
ignorantie	onwetendheid, onbekendheid (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
illatie	gevolgtrekking, besluit (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
impetrant	eiser, aanklager (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
impost	belasting (o.a. verbruiksbelasting, accijns)
impostmeester	ontvanger van de -> imposten
inconvenient	ongemak (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
indemniteit	vrijwaring, schadeloosstelling --- <i>samenst.: akte van i.</i> (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172)
indictie	jaaraanduiding (vgl. regeringsjaar van een keizer of paus), nl. het jaar binnen een 15-jarige cyclus (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623)) Mogelijk stammend uit Egypte. Teruggerekend wordt vanaf het jaar 3 vóór Chr. Er zijn diverse soorten van indictie-begin, nl. 1 september (indictio Graeca), 24 september (Bedana), 25 december / 1 januari (Romana). Lit.: Grotefend
indignatie	1) Verontwaardiging, toorn. 2) (jurid.) = Infamie (eerloosheid)? (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
inductie	aandrang, overreding, aansporing, beïnvloeding (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542); OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
insereren	invoegeen, tussenvoegen (nl. van een letterlijk aangehaalde tekst) (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
insolentie	brutaliteit, onbeschaamdheid, brutale daad (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))

intentie	bedoeling (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
interdiceren	verbieden (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572); OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
interdictie	verbod --- <i>tautologisch gebruikt: "interdictie van verboth"</i> (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
interesse	rente, interest
involveren	(1) verwickelen in, betrekken bij; (2) in beslag nemen --- <i>(2) "met veele lasten ende schulden geïnvolveert"</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 3 (1643))
item	tevens, eveneens (bij opsomming) (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 369, fol. 224v (1712))
jaargetijde	jaarlijks gelezen zielenmis (memoriedienst, gezongen mis)
jegenwoordig	tegenwoordig (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
jonst	gunst, begunstiging, bevoordeling (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
jurisdictie	rechtsgebied (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
justitia	(1) gerechtigheid; (2) rechtspleging; (3) rechtbank, vierschaar
kasdoek	fijne katoenen, geweven stof uit Bengalen (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))
kennen	synoniem voor: oorkonden, bekennen verklaren, getuigen (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (ca. 1480))
kersdag	kerstdag (25 december) (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
keur	synoniem voor: verordening (1) keuze, verkiezing (willekeur); (2) (straf)verordening (met name zo genoemd bij waterschappen) --- <i>(2) bij voorkeur alleen te gebruiken in waterschapsarchieven</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r; OA Moordrecht, inv.nr. 172)
keuren	(1) kiezen --- <i>"gecoren keyser" (gekozen keizer)</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
knechtje	jongen (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
kooppenningen	koopsom (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 1r (1643))
koopvoorwaarde	voorlopige koopakte (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
koping	koop, aankoop (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
kraanhuur	huur van de stadskraan, gebruikt t.b.v. het laden en lossen van schepen --- <i>in Gouda lag de stadskraan tegenover het Catharina-</i>

gasthuis aan de Oosthaven; het recht op de kraanhuur was in 1429 aan dit gasthuis geschonken (ca. 1812 beëindigd (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))

- krankke** zieke (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
- kribbebijter** paard dat humeurig is of zich verveelt. (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
- krijgsraad** militaire leiding van de schutterij, omvattende (in Gouda) de bevelvoerend officier (kolonel) en de commandanten (kapiteins) en ondercommandanten (luitenants) van de compagnieën; bij de k. berust ook de tuchtrechtspraak
- kroosheemraad** (lage) heemraad in een ambacht binnen een hoogheemraadschap
Zijn taak was hoofdzakelijk erop toezien dat de wateringën schoon gehouden werden. Vandaar de toevoeging kroos. Ze hielden zich verder bezig met schouw en onderhoud van wegen, met de zorg voor de afwatering etc.
Lit.: H. ten Boom, Inventaris van de archieven van de gemeente Capelle aan den IJssel 1556 - 1949 en van de archivalia van de hoge heerlijkheid Capelle aan den IJssel 1341 - 1808 (Rotterdam, eigen uitg., 1982), p. 9.
Winkler Prins Encyclopedie, deel 12, p 394.
- kusting** hypotheek door de verkoper verstrekt voor het onbetaalde deel van de koopsom (z.g. krachtens gereserveerde eigendom) (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
- kwaad** (2) ernstig, zwaar (van gevolgen) (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
- kwartier** wijk (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 1903 (1609))
- kwestie** ruzie, onenigheid, probleem; veelal in meervoud (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
- lamfers** ZIE: lampers
- lampers** doort tule, die als rouwsluier van de hoed hangt (later rouwband genoemd)
- landhuur** huur van landerijen gedurende korte duur ---*gold als "roerend" zakelijk recht tegenover b.v. erfpacht* (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
- landrente** (verm.) = grondrente (zie aldaar) verbonden aan landerijen (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
- lastgeld** synoniem voor: turfmaat een van de belastingen die drukte op het delven en verhandelen van turf
Na het delven en baggeren van turf was de turfwinner verplicht deze aan te geven (de aangifte voor de turfmaat) bij de districtsbaljuw die het recht had de turf na te meten. De turfmaat was oorspronkelijk een grafelijk recht om turf te meten en daarop een heffing te doen. Voor de aangifte en meting moest een bedrag betaald

worden aan de baljuw aarna de turf verder verhandeld kon worden. Was het betreffende gebied een ambachtsheerlijkheid, dan ontving de ambachtsheer 1/3 van de turfmaat.

Lit.: W.J. Diepeveen, De vervening in Delfland en Schieland tot het einde der zestiende eeuw (Leiden: Eduard IJdo N.V., 1950), 108 - 109.

De Blécourt, 133 - 135.

ledig	(2) onbebouwd ---" <i>ledig erf</i> " = <i>stuk onbebouwde grond</i> (vindplaats: div.)
leraar	predikant
letsel	beletsel. verhindering, last (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
letteren	akte (Lat.: litterae) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
libriemeester	ZIE: librijemeester
librijemeester	lid van het college van librijemeesters, belast met het toezicht (namens het stadsbestuur) op het beheer van de stedelijke bibliotheek (librije) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746)) Lit.: W.A. Zuiderhoudt-Hulst, Geschiedenis van de Goudse librije gedurende het verblijf in de St.-Janskerk. Meppel, 1976.
lijden	(2) toestaan, toekennen (van een geldsom); (3) belijden (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
limiet	grens (ook fig.) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
linden	linnen (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))
logentale	leugen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
logeren	(overgank. ww.) herbergen, laten logeren (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
losrente	aflosbare schuld, lening; obligatie; soort lening via spaarbrief --- <i>i.t.t. lijrente</i> (<i>lening met rentebetaling gedurende het leven van de schuldeiser</i>) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
losrentebrief	akte van schuldbekentenis (waarbij een losrente wordt gevestigd) zie ook: losrente
lossen	aflossen (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
lossing	aflossing (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
loven	(1) een prijs bieden, beloven om iets te betalen, zich verbinden, borg zijn (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
magistraat	synoniem voor: wet(h), wethouderschap belangrijkste bestuurscollege in een stad, bestaande uit burgemeesters, schepenen en schout Oefent (belangrijke delen van de) wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht uit, voor een deel als afzonderlijke colleges van burgemeesters resp. schout en

	schepenen.
mainteneren	handhaven (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
maken	(2) beschikken, beslissen (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
manufacturier	ondernemer in de lakenindustrie, lakenwever
maternel	van moederszijde (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
me	ZIE: mede
mede	ook, eveneens, tevens (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
memorie	verhandeling, beschouwing (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
menen	(2) van plan zijn (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
minister	hoogste ambtenaar of functionaris; gezant (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
misse	mest
missive	(ambtelijke) brief
moeien (wederk. ww.)	zich bemoeien met (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
morgen	oppervlaktemaat ---ca. 0.85 ha; een morgen = 6 hond = 100 vierkante roeden (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677)) Oorspronkelijk de hoeveelheid land met een span ossen in één morgen te ploegen.
morgengeld	belasting geheven naar het oppervlak van een onroerende zaak --- <i>doorgaans betreft het na de 1e helft van de 16e eeuw polderlasten</i>
mortificeren	(1) (geheel) aflossen, delgen van een schuld (in het bijzonder: met periodieke rentebetaling, b.v. grondrente). (2) (onroerende of roerende zaak) in "de dode hand", d.w.z. bezit van (oorspr.) geestelijke instellingen brengen, waardoor het wordt onttrokken aan de jurisdictie (incl. belastingheffing) van de wereldlijke overheid (dergelijke goederen kunnen o.a. niet vererven) ---" <i>gemortificeerde renten</i> " = <i>kan op beide manieren worden uitgelegd (zie ook 1.03 r. 13); in betekenis (2) gebeurt dit vermoedelijk door betaling van extra belasting (vgl. R.R. Post, Kerkelijke verhoudingen, p. 202, 215)</i>
mulcteren	beboeten (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
naakt	(2) zonder middelen van bestaan, van alles ontbloot (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
naarmaals	ZIE: namaals
nakoop	naasting, recht om een verkochte zaak (vóór de overdracht) tegen de bedongen verkoopprijs over te nemen (doorgaans aan familieleden)

	voorbehouden) (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
namaals	later, naderhand (vindplaats: OA Moordrecht 227 a (1697))
nemaar	maar ---" <i>niet alleen nemaer oock</i> " (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))
nietjegenstaande	niettegenstaande, alhoewel (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
nombre	getal, aantal (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
nominatie	(1) voordracht, aanbeveling; (2) benoeming (?) (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1 (1708); Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
nomineren	noemen (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
nooddruftig	arm, behoeftig (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
notabel	aanzienlijk (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
nul	nietig, ongeldig (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
obligatie	schuldbekentenis (vindplaats: Arch. herv.gem. Moordrecht, inv.nr. 3, fol. 147 (1778))
obligeren	verbinden, verplichten (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
occasie	gelegenheid, aanleiding (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
oefening	werkzaamheid, bezigheid (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
officie	plicht, taak, ambtsvervulling (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
officier	synoniem voor: (2) schout (1) ambtenaar. (2) hoogste juridische functionaris (vertegenwoordiger van de landsheer c.q. het gewestelijk bestuur), te vergelijken met officier van justitie (= soms ook synoniem met baljuw) (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625)) Functioneert (in strafzaken) als openbare aanklager en tevens als handhaver van de openbare orde.
oirconde	ZIE: oorkonde
oirkonden	ZIE: oorkonden
omitteren	(1) weglaten, vergeten; (2) verdwijnen
omkomen	(3) verstrijken (van een vervalddag) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))

ommeslag	ZIE: omslag
ommevraag	ZIE: omvraag
omslag	(1) heffing, belasting, bijdrage aan een gemeenschappelijke zaak (b.v. dijk- en waterschapslasten; (2) plica, het omgevouwen gedeelte van een charter (gezegelde oorkonde); (3) archiefterm: z.o. <i>Lexicon Nederlandse archieftermen (1983) nr. 31</i> : Een beperkt aantal bescheiden, bijeengehouden door een daaromheen gevouwen blad papier. ---(3) <i>De grens tussen de omvang van een omslag en een 'pak' ligt in het algemeen bij een dikte van twee centimeter. Met 'omslag' wordt, evenals met 'pak', een aantal bescheiden zelf bedoeld, en niet de verpakking. In de praktijk treft men omslagen aan in mappen (eventueel gehecht), pakken in dozen (of portefeuilles).</i> (vindplaats: (1) OA Gouda, inv.nr. 1799 (1630); (2) Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
omvraag	rondvraag (om ieders mening over een probleem te horen) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
onbedachtelijk	onbedachtzaam, onbezonnen, onnadenkend (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
ongepunierd	ongestraft (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
ongescheiden	(pers.) niet gescheiden, hoofdelijk aansprakelijk (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
onthoud	(2) herinneringsvermogen, geheugen (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
ontramponeren	vernielen, beschadigen, mishandelen (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
oorkonde	(1) getuigenis, officiële verklaring; (2) akte (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 909, fol. 26 (1724))
oorkonden	getuigen, een officiële verklaring afleggen (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
op	ten laste van (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 1799 (1630))
opbeuren	beuren, innen, ontvangen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
opbrengen	lenen, verschaffen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
opdoen	(2) van wasgoed: rekken, opvouwen, wegleggen (vindplaats: Arch. Remonstr. gem. Gouda, inv.nr. 2 (1713))
opiniatriteit	halsstarrigheid (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
opkruien	opstapelen, ophopen --- <i>volt.deelw.: "opgekroon"; in Nieuwerkerk a/d IJ. nog steeds in gebruik als "opkrooien" (vgl. r. 30: "op te kruyen")</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))

oplichten	lenen ---" <i>opgelichte penn.</i> " = <i>geleende gelden</i> (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
oprel	hellend oplopende weg naar de kruin van een dijk --- <i>De oprel bij de tuin van het Ossenhoofd.</i> (vindplaats: Libr. 402 (oud) = Keurboek (Notificatie 1660))
opstaan	met een "opstal", d.w.z. recht of (geldelijke) verplichting (b.v. een rente) belast zijn --- <i>niet in WNT (wel "opstal"); "niets opstaande of "zonder iets opstaande" = zonder belast te zijn met een schuld of andere geldelijke verplichting</i> (vindplaats: Arch. Bloemendaal, voorl.nr. 57, fol. 18r (1684))
opveiling	veiling, publieke verkoping (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677))
ordinaris	gewoon (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
ordineren	ZIE: ordonneren
ordonnantie	(1) opdracht, bevelschrift. (2) verordening. --- <i>(1) "ter ordonnantie van"</i> zie ook: verordening (vindplaats: (1) OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737; (2) OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
ordonneren	(1) gelasten; (2) een verordening uitvaardigen (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
overdaad	(2) misdrijf, wandaad (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
overgifte	transport, overdracht (d.w.z. de juridische levering van een zaak, b.v. onroerend goed) --- <i>meestal in de combinatie "koop ende overgifte"</i>
overmits	(1) voorz.: door; vanwege, wegens; (2) voegw.: aangezien (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
overzenden	toezenden (i.c. op zicht zenden) (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
paal	grens --- <i>meestal mv.: "gelegen up de palen"</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
pand	onderpand; voorwerp dat een zekere waarde vertegenwoordigt; zekerheid, waarborg (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
paternosteren	het Onze Vader bidden
patrocineren	berschermen, in bescherming nemen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
pel	doodskleed, rouwkleed, kleed dat over de doodkist wordt gelegd
pelle	ZIE: pel
pelt	ZIE: pel

peluw	onderkussen, hoofdmatrix
penaliteit	strafbepaling (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
pene	straf (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
penning	(1) munt in het algemeen (meervoud: geld); (2) het 1/12e deel van een stuiver; na de 13e eeuw uitsluitend als rekenmunt gebruikt Lit.: H. Enno van Gelder, De Nederlandse munten (Aula 213)
pensie	(1) lijfrente; (2) bezoldiging; (3) huurprijs, pachtgeld (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
perk	(rechts)gebied; woongebied (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
permissie	toestemming, vergunning (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
perpetreren	verrichten, doen; begaan (van een misdrijf) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
persisteren	volharden (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
perturbateur	verstoorder, ordeverstoorder (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
Petri ad Cathedram	22 februari (St. Pieter Lichtmis, in de vasten) --- <i>ad cathedram</i> = <i>toen hij verhoogd, gekroond werd</i> (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677))
peulu	ZIE: peluw
pijn	(2) pijniging ---" <i>buyten pijnne ende bande van ijsere ... bekennt</i> ", d.w.z. <i>zonder pijnbank</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
plakkaat	synoniem voor: verordening verordening (ordonnantie), voorschrift --- <i>met opgedrukt zegel</i> (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
plegen	5) gebruiken, zich bedienen van (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
plica	ZIE: omslag (2)
plonderen	plunderen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
pluraliteit	meerderheid (vindplaats: Arch. Remonstr. gem. Gouda, inv.nr. 2 (1713))
pond	munt met verschillende waarde. --- <i>pond Vlaams</i> = <i>6 gulden (240 groten)</i> ; <i>pond Hollands</i> = <i>1 gulden (40 groten)</i>
pondgeld	percentage van de opbrengst van openbare verkopeningen dat de schout toekwam (vindplaats: RA Noord-Waddinxveen, inv.nr. 51 (1701))
poortpanding	(1) panding; beslaglegging op onroerend goed t.b.v. (eventuele)

	verkoop bij executie wegens onbetaalde schuld; meestal conservatoir beslag t.b.v. begin van een proces (zelden is sprake van executoriaal beslag); (2) de rondgang van het gerecht door de stad waarbij panding kon plaats vinden --- <i>in Gouda: een week voor Palmzondag, Kiliaan, Allerheiligen en Kerstmis; inzake huisrenten: de zaterdag voor deze feestdagen</i>
poortpandingrenten	grondrenten op huizen, die werden geïnd op de dagen dat poortpanding werd gehouden
possesseur	bezitter (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
poucheren	ZIE: pousseren
pousseren	duwen, drijven, doorzetten ---" <i>vigoureuselijck te poucheren</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
praedecessieur	ZIE: predecesseur
praeseumeren	ZIE: presumeren
praetext	ZIE: pretext
prebende	ZIE: preuve
precautie	voorzorg(smaatregel) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
predicatie	preek (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
prejuditie	nadeel, schade (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
presentatie	aanbod, aanbieding, voorstel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
presenteren	voorstellen, aanbieden
presumeren	aannemen, veronderstellen (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
pretext	voorwendsel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746))
preuve	recht op een vaste (jaarlijkse) uitkering, soms in natura of in de vorm van levensonderhoud in een liefdadige instelling (b.v. een gasthuis)
prijs	2) rentevoet; opbrengst ---" <i>ten prijse voors.</i> " (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
procuratie	(1) volmacht, machtiging, lastl (2) akte van procuratie, volmacht
procureur-generaal	rechterlijk ambtenaar die de belangen van de landsheer vertegenwoordigt, vnl. in strafzaken ? (vgl. ambtenaar van het openbaar ministerie) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
prolongatie	verlenging (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)
proponent	theoloog, die na het afleggen van het kerkelijk examen als predikant

	beroepbaar is verklaard (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
proponeren	voorstellen, naar voren brengen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
propositie	voorstel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 122, fol. 95r (1746); OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
protocol	<i>Lexicon Nederlandse archieftermen (1983) nr. 39</i> : Deel, waarin minuten van akten zijn ingeschreven.
prove	ZIE: preuve
publicus	publiek, openbaar --- " <i>notarius publicus</i> " = <i>openbaar notaris</i> (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
puniëren	straffen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
quaestie	ZIE: kwestie
r.o.	ratione officii, krachtens zijn ambt
raad	ZIE: vroedschap
rak	rek (van latten of planken) (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))
ransoen	ZIE: rantsoen
rantsoen	borgsom; losgeld (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 570 fol. 54r (1677))
rate	(Lat.: <i>rata pars</i>) verhouding, evenredigheid --- " <i>nae rate des tijts</i> " = " <i>pro rata temporis</i> " = <i>naar gelang van de tijd</i> (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
reciproque	wederzijds, wederkerig (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
recognitie	(1) erkenning; (2) bedrag dat men (regelmatig) betaalt ter erkenning van een andermans recht
recommandatie	aanbeveling (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
recompensie	schadeloosstelling, vergoeding (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
refereren	voorleggen, melden, verslag doen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
regeerder	bestuurder, regent (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
regent	bestuurder (van een instelling), stadsbestuurder
reis	(2) keer (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))
rektafel	tafel om wasgoed (op) te rekken na het drogen (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))

relievement	(1) herstel in vroegere rechtstoestand; (2) ontheffing van voorschriften (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
relivement	ZIE: relievement
rendant	rekenplichtig ambtenaar, functionaris die een rekening (en verantwoording) van inkomsten en uitgaven moet overleggen --- <i>rendantsexemplaar = exemplaar van de rekening dat bestemd is om door de rendant als eigen archiefexemplaar te worden behouden</i> (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))
renteheffer	houder van een (los)rente, rentetrekker, crediteur (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
renunciëren	afstand doen van (m.n. van een recht) (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
renvoyeren	terugzenden, verwijzen
requiemmis	ZIE: zielenmis
requirant	(1) verzoeker, degene die een verzoekschrift (request) indient; (2) eiser; (3) opdrachtgever (nl. van een notaris die een getuigenverklaring vastlegt) (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
requisitie	verzoek, verlangen (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
resolutie	besluit (van een collectief) zie ook: besluit (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
resolveren	besluiten (vindplaats: Arch. Remonstr. gem. Gouda, inv.nr. 2 (1713))
restringeren	beperken (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
revocatie	herroeping (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
revoceren	herroepen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
rins	Rijn-, Rijnlands --- " <i>Rinsche wijn</i> " (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
roef	(2) dakvormig opzetstuk of deksel van een doodkist.
roeren	betreffen (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
rot	kleinste militaire eenheid
roth	ZIE: rot
s.s.a.	"soo sij ageren" (zoals zij zelf aangeven, beweren) (vindplaats: ac 2 inv.nr. 90)
scepel	ZIE: schepel

scheiden	(2) uiteengaan (van een vergadering) ---" <i>vergaderinge van den anderen gescheyden waere</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
schelling	munten (verm. vnl. rekenmunt van 12 penningen) ---" <i>scelling Hollants</i> " = <i>1/20 Hollandse gulden</i> (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
schepel	(1) inhoudsmaat (i.h.b. van graan), meestal $\frac{1}{4}$ mud (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
schepen	lid van de schepenenbank (het college van schepenen, vierschaar), rechter
schild	munten, oorspr. 14e-eeuws (verm. hier als rekenmunt gebruikt) (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 976 (na 1559))
schreef	(2) inhoudsmaat, i.c. 1/100 Dordtse roede (maat voor Rijnse wijn) (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
schrook	contaminatie van "schrood(e)" (= strook) en "strook" ? (vindplaats: ORA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 128)
schuldregister	register waarin aantekening wordt gehouden van aangegane schulden; crediteurenboek. (vindplaats: Oud-recht. arch. Gouda, inv.nr. 120, 19 april 1780)
secluderen	uitsluiten ---" <i>alle fraude gesecludeerd</i> " = <i>met uitsluiting van alle bedrog</i> (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
selling	ZIE: zelling
sergeant (van wapenen)	dienaar (gewapend -); titel voor de eerste deurwaarder van het Hof van Holland; door de landsheer met gezag bekleed ambtenaar (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
servituut	erfdienstbaarheid (zakelijke last waarmee een onroerend goed is bezwaard, met name ten behoeve van een ander onroerend goed, b.v. overpad)
sits	met bonte, meestal kleine figuren op lichte ondergrond bedrukt katoen (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))
slag	slaggeld = trekgeld (zie aldaar) --- <i>niet in WNT (daar wel in de betekenis van de toewijzing of het afslaan bij een veiling</i> (vindplaats: RA Noord-Waddinxveen, inv.nr. 51 (1701))
sleper	(1) iemand die vrachten vervoert, oorspr. met een slede; (2) sleperswagen
sluiten	(2) van een rekening (verantwoording) van inkomsten en uitgaven: afsluiten, het definitieve saldo vaststellen, definitief opmaken (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702))

somwijken	soms (vindplaats: Not.arch. Gouda, inv.nr. 620, fol. 68r (1714))
spatium	lege plek, ruimte (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
specie	soort; verschijningsvorm ---" <i>in specie</i> " : <i>in het bijzonder, in details</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))
spoliëren	plunderen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
spreken	(2) met voorzetsel op: ten laste komen van (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
spruiten	voortspruiten, voortkomen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
staat	(1) toestand; stand; (2) archiefterm: z.o. <i>Lexicon Nederlandse archieftermen (1983) nr. 35</i> : Geschrift, houdende een opgave van gegevens, die in een andere vorm dan één rij zijn gegroepeerd. ---(2) <i>Bijzondere vormen zijn o.a. 'rooster' en 'tabel'</i> . (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
stadsvest	ZIE: vest
statueren	bepalen, vaststellen (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
steenplaats	steenbakkerij (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175)
stenen	steunen (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
sterk	(2) zich sterk maken = zich in staat achten iets te doen, garanderen (n.l. dat een ander zijn verplichtingen nakomt); optreden namens, vertegenwoordigen (vindplaats: div.)
stichten	opbouwen in het geloof (onderwijzen in de leer etc.) (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
stobbe	ZIE: stoof
stoof	synoniem voor: stobbe afgekapt, afgeknot onderstuk van een boom of struik; mv. stoven --- <i>vgl. kopstoven = geknotte knotwilgen</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
stuk	(1) zaak, aangelegenheid; (2) archiefterm: z.o. <i>Lexicon Nederlandse archieftermen (1983) nr. 25</i> : Een stuk is: a. een blad papier of perkament; b. een aantal bladen papier of perkament, waarop een tekst is gesteld, die een eenheid vormt. (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
substituut	plaatsvervanger (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
suffisant	voldoende (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707))
suppleren	(1) aanvullen; (2) vervangen (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)

suppliant	verzoeker, schrijver van een verzoekschrift (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770); OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
suppliante	ZIE: suppliant
supplicatie	verzoek, smeekbede (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))
supra	boven ---"ut supra" = als boven (vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 409 (1702); Arch. Remonstr. gem. Gouda, inv.nr. 2 (1713))
sustineren	onderhouden, ondersteunen; verdragen; beweren, menen (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
tabeljee	ZIE: tablier
tablier	schort (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))
tafel	inhoudsopgave (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 1903 (1609))
tafelgoed	(1) eetservies, bestek; (2) tafellinnen (tafellaken, servetten) (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
teffens	tevens
tegen	van, ten opzichte van, aan ---syn. met jegens (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
tegens	ZIE: tegen
telder	teller (controleur)
tenemaal	ten enenmale, geheel en al, volkomen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
tevredenstellen	een vergoeding geven (vindplaats: Arch. Remonstr. gem. Gouda, inv.nr. 2 (1713))
thesaurier	ontvanger; functionaris belast met beheer van de financiën (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
timmeraedse	ZIE: timmerage
timmerage	bouw, verbouwing (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
timmeren	bouwen (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 111 (1366))
toekomende	znw.: toekomst (vindplaats: Arch. Librijemeesters Gouda, inv.nr. 1, fol. 35r (1664))
toetellen	uitbetalen, uitkeren, overhandigen (vindplaats: Arch. herv.gem. Moordrecht, inv.nr. 3, fol. 147 (1778))
toeval	(2) (bij ziekte) aanval
toeven	(2) laten wachten, tegenhouden, arresteren, in beslag nemen (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))

touven	ZIE: toeven
trekgeld	strijkgeld, ploggeld; premie voor degene die bij een veiling na het afslaan (d.w.z. tijdens het opbieden) het bod het laatst verhoogd heeft (vindplaats: ORA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 128)
trekken	het trekgeld opstrijken, d.w.z. de premie incasseren voor het hoogste bod tijdens het opbieden, vóór de afslag (vindplaats: ORA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 128)
tresorier	ZIE: thesaurier
turfmaat	ZIE: lastgeld
tussenspreken	bemiddeling, tussenkomst (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
tzijns	ZIE: cijns
uiterst	laatst ---" <i>uterste wille</i> " = <i>testament, laatste wilsbeschikking</i> (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
uitvenen	geheel van de als turf te gebruiken veenlaag ontdoen ---" <i>uytgeveende landen</i> " (vindplaats: OA Moordrecht 227 a (1697))
upbeuren	ZIE: opbeuren
useren	gebruiken (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))
ut	zoals zie ook: supra
vaceren	(1) openvallen, beschikbaar zijn (van een functie); (2) verzuimen, afwezig zijn (vindplaats: OA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 1)
vallen	(2) voorvallen, plaatsvinden (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 2708 (1672); OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
varen	(2) bij het bouwen: met iets (b.v. met een balk) in een gebouw komen (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
vast	(2) onroerend ---" <i>sijne vaste goederen ... verkocht</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 3v (1643))
velerhande	allerlei (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
verbaal	(1) zelfst.nw.: z.o. (2) bijw., bijv.nw.: mondeling <i>Lexicon Nederlandse archief termen (1983) nr. 21</i> : Een serie van de op één dag, of in één zitting vastgestelde minuten van besluiten, al dan niet met bijlagen, en van voor kennisgeving aangenomen ingekomen stukken. zie ook: notulen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))
verband	verplichting; verbintenis ---" <i>onder verband als na(ar) regten</i> " = <i>onder de verplichtingen die het geldende recht oplegt</i> (vindplaats: OA Moordrecht, inv.nr. 172)
verbinden	(1) onder een verplichting (-> verband) brengen; (2) een zaak (geld, goederen) als zekerheid (garantie) stellen voor (toekomstige)

	financiële verplichtingen (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
vergaderen	(1) verzamelen, bijeenbrengen (b.v. van geld); (2) verenigen, tot een eenheid samenvoegen, verbinden --- " <i>in den egten staet ... vergaderen</i> " (vindplaats: DTB Gouda, inv.nr. 55, fol. 146 (1723))
verkorten	(2) benadelen, tekort doen (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
verloop	(2) van een lening: de nog te ontvangen, nog niet verschenen renten (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
vermaan	mededeling, opwekking, aanwijzing, aansporing (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 47 fol. 239r (1618))
vermaning	ZIE: vermaan
vermeerlijk	hier: vermeerderend (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
vermogens	krachtens, volgens --- " <i>vermogens den nevensgaende specificatie</i> " (vindplaats: OA Gouda, bijlagen stadsrek. 1737)
vernoegd	vergenoegd, tevreden, voldaan (vindplaats: Arch. Oudemannenhuis Gouda, vnr. 16, p. 52-53 (1693))
verobligeren	ZIE: obligeren
verponding	belasting op de waarde, later: de opbrengst van onroerend goed (letterlijk: het opnieuw taxeren van iemands vermogen; sinds 1632 in Holland: gebaseerd op de opbrengst, d.w.z. 1/6 van huishuren (steden) resp. 1/5 van pachten (platteland))
verschijndag	vervaldag (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
versieren	(2) verzinnen, bedenken, veinzen --- " <i>veziert werck</i> " = <i>verzinsels</i> (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
versloffen	nalaten, verzuimen, verwaarlozen --- " <i>niet in MNW, wel in WNT (oudste verm.: 1524)</i> " (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
verspieden	2) voorspellen, vooruitzien (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
verstand	mening, opvatting (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2708 (1672))
verte	z.o.z. (lett.: draai om, van Lat.: <i>vertere</i>) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
verteerlijk	"verkwistbaar" (volgens WNT alleen in woordenboeken), verzwakkend, enz. (vindplaats: Archief weeshuizen, inv.nr. 767 (1600))
vervorderen	(wederk. ww.) het wagen, zich verstouten, het (aan)durven

(vindplaats: OA Waddinxveen, inv.nr. 152 (1707); OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572); RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))

verwin gerechtelijke toewijzing van geld of goederen, voor een bepaalde termijn, om het vruchtgebruik daarvan te hebben (vooral: als onderpand voor een schuld) ---*verjaard verwin = een verwin waarvan de termijn is verstreken; dit levert grond voor een eventuele gerechtelijke terugvordering (executabel verklaren)* (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 304 (1704))
Na afloop van de termijn moeten de goederen door de vruchtgebruiker (verwinhebber) worden teruggegeven.

vest omwalling (van een stad)

vide zie (verwijzing) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 318, fol. 246r)

vierendeel kwart ---"*vierendel jair*" = *kwartaal* (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))

viertel vierde gedeelte; als oppervlaktemaat m.n. 1/4 hoeve = 4 -> morgen

vigoureuuselijk krachtig, flink (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))

vilipenderen gering achten, verachtelijk bejegenen (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))

vleeskuip kuip waarin pekelvlees wordt bewaard (vindplaats: ONA Gouda inv.nr. 776, fol. 87 r (april 1766))

vleselijk lichamelijk, seksueel (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 214, fol. 59 (1770))

voet Rijnlandse voet, ca. 31 cm (vindplaats: ORA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 128)

vol (2) geheel en al ---"*op de volle marckt*" = *midden op de Markt* (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))

volgen laten volgen: (2) doen toekomen, uitkeren (vindplaats: Arch. Goudse kloosters, inv.nr. 267 (1529))

volkomen (1) in vervulling doen gaan; (2) uitvoeren, ten uitvoer brengen (vindplaats: Arch. gasthuizen Gouda, inv.nr. 976 (na 1559))

vollen bewerken van wollen weefsels met de bedoeling ze te vervilten (egaal te verdichten), door kneden (walsen) m.b.v. bijtende en ontvettende stoffen

volmolen molen t.b.v. het -> vollen van wol (laken)

voorzaten voorouders (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2631 (1513))

vrede verzoening, vredeban ---*vrede leggen: de vredeban (d.w.z. een verzoening) opleggen* (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 45, fol. 82v (1625))

vredelijk	vreedzaam (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2722 (1572))
vrij	zonder ---"vrij gelts" = <i>netto, zonder korting, inhouding; vgl. "vrij wijn"</i> = <i>echte, onversneden wijn</i> (vindplaats: OA Gouda inv.nr. 1799 (1630))
vrijheid	(2) vrijstelling van lasten, verplichtingen
vroedschap	synoniem voor: raad (1) college met algemene wetgevende en bestuurlijke bevoegdheden, dat de inwoners van een stad (soms ook van een dorp) wordt geacht te vertegenwoordigen; in 18e e. vaak vooral controlefunctie t.a.v. dagelijks bestuur door burgemeesters en magistraat. (2) lid van dit college.
waarlijk	wereldlijk (i.t.t. geestelijk) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
wassen	groeien (vindplaats: Arch. regenten Christina Gijsbertshofje, inv.nr. 6a (1623))
watering	wetering, brede afwateringssloot (vindplaats: ORA Nieuwerkerk a/d IJ., inv.nr. 128)
waterschap	(2) in Gouda: watergang, zijk, gracht(je), afwateringssloot (vindplaats: div.)
weeskamer	(1) College dat controle uitoefent op het beheer van het vermogen van weeskinderen. (2) Plaats waar de weeskamer bijeen komt, kantoor houdt. ---" <i>daervan het origineel in de weescamer deser stede is berustende</i> " (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
welkenvolgende	ten gevolge waarvan, en dientengevolge, waardoor (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 199 fol. 2v (1643))
wet	magistraat, gerecht, stadsbestuur (d.w.z. burgemeesters en schepenen samen) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
wijnkoop	oorspronkelijk: drank of maaltijd om het sluiten van een overeenkomst (bijvoorbeeld een koopovereenkomst) te bekrachtigen, aangeboden door de koper aan verkoper en eventueel getuigen; later: handgeld, percentage van de koopprijs - met name van onroerende zaken - door de koper boven de koopprijs extra betaald aan de verkoper (vindplaats: ac 1 (stadsrekening 1604)) Lit.: A.S. de Blécourt; bew. H.F.W.D. Fischer, Kort begrip van het oud-vaderlands burgerlijk recht. - 7e dr.. - Groningen, J.B. Wolters, 1959 (p. 276).
williglijk	gewillig, zonder dwang (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 2815 (1542))
zelling	met riet afgeperkt stuk onderdijs land, dat bij opkomend water volloopt en waarop zich slib afzet (t.b.v. steenbakkerij; doorgaans ca. 2½ ha. per steenplaats) (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
zielenmis	synoniem voor: requiemmis mis ter nagedachtenis van een overledene; doorgaans jaarlijks gezongen ("jaargetijde")

zo	(voegw.) (2) aangezien (vindplaats: RA Gouda, inv.nr. 127, fol. 202 (1528))
zonderling	bijzonder, buitengewoon (vindplaats: Arch. weeshuizen inv.nr. 21 fol. 94r/v (1580))
zulks	zodat, zodanig dat (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 4175 (1682))
zwarigheid	probleem, moeilijkheid (vindplaats: Arch. remonstr. gem. Gouda, plaatsnr. 1, fol. 14 (1635))
zwevend	onafgedaan, lopend, onopgelost (vindplaats: OA Gouda, inv.nr. 12 (1667))

COPYRIGHT Bert van der Saag / SAMH